

УДК 811.111'675.337

DOI: 10.31891/2415-7929-2021-22-26

СЕРГЄЄВА О. В., ПРОВОЗЬОН А. В.
Хмельницький національний університет

НЕОЛОГІЗМИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ТА СПОСОБИ ЇХ УТВОРЕННЯ

У статті розглянуто поняття «неологізм» та досліджено його теоретичні основи. Розглянуто неологізми як головний фактор, що відображає те, як розвивається сучасне суспільство, особливо в сфері Інтернет-спілкування. З'ясовано специфіку класифікації неологізмів та визначено основні способи їх утворення на платформах таких соціальних мереж, як Twitter та Facebook.

Ключові слова: неологія, неологізм, способи утворення, словотворчі процеси, соціальні мережі, Інтернет.

SIERHIEIEVA O., PROVOZON A.
Khmelnitskyi National University

NEOLOGISMS IN SOCIAL NETWORKS AND WAYS OF THEIR FORMATION

The article focuses on the neologisms in social networks. The study looked into the word forming processes and gave examples of processes that social media neologisms undergo. The study guided by the objectives, aimed at determining how social media neologisms deviate from the use of Standard English using linguistic levels of analysis giving various examples. The study focused on the factors that lead to the production and usage of the social media neologisms. Finally, the study focused on the effectiveness of social media neologisms in communication. The relevance of this topic is that neologisms are very important in our life, especially now, because we have the development of science and technology, new directions in the field of literature, art, and music, etc. Moreover, there are many new words created in different areas of peoples' activities.

English vocabulary is constantly changing and supplemented by new language units. The most common area of neologisms is, first of all, those where innovations take place. Modern technology, advances in science and all other factors that lead to the emergence of neologisms, these are the rapid events that occur in the life of English society. Thus, according to scientists, many neologisms (invented words) appeared in the fields of information technology, economics and social networks.

The article deals with the study of neologisms and the place they occupy among language units, substantiates the need for their practical application and research. In modern English, there is a tendency to increase vocabulary. Given the above, it means that the topicality of this theme is very important.

Key words: neology, neologism, methods of formation, word-formation processes, social networks, Internet.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Розвиток мови зумовлений, перш за все, розвитком її системи словотворення, формуванням нових моделей словотворення, змінами існуючих моделей, збільшенням або зниженням їх продуктивності та багатьма іншими факторами процесу словотворення. Величезна кількість нових слів та необхідність їх пояснення призвели до створення нової галузі лексикології – науки неології, яка вивчає неологізми. Як молода та перспективна галузь мовознавства, неологія переживає своєрідний «неологічний бум». Однак є деякі важливі питання, які залишаються відкритими.

Формулювання цілей статті

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю визначення неологізмів соціальних мереж, оскільки кількість нових лексичних одиниць у цій сфері щорічно збільшується. Мова користувачів Інтернету є продуктом включення специфічної термінологічної мови та професіонального сленгу до мови повсякденного спілкування. В той самий час ця лексика виходить за межі побутового спілкування. Вона активно використовується в пресі, на телебаченні та радіо. Попри значне зацікавлення з боку науковців, ці лексичні одиниці ще не були предметом системного лінгвістичного аналізу, тому є потреба у дослідженні неологізмів інтернет-сфери.

Метою статті є аналіз нових лексичних одиниць соціальних мереж Twitter та Facebook, а також виявлення особливостей способів та причин їх утворення.

Питання про появу неологізмів у системі мови, про принципи їх творення, класифікації, функціонування завжди привертала увагу мовознавців. Дослідженню неологізмів присвячені численні праці вітчизняних і зарубіжних вчених. Так, проблемами виникнення і функціонування неологізмів займалися такі українські мовознавці, як Ю. Ковалів, З. Корнева, О. Ликов, В. Лопатін, А. Янков та ін.

Аналіз досліджень та публікацій

Найбільших успіхів у розробці теоретичних і методичних питань неології досягли російські лінгвісти: В. Заботкіна, Н. Котелова, Є. Левашов, В. Сергєєв та ін. Практичними лексикографічними проблемами неологізмів займалися також англійські й американські лінгвісти: Дж. Альгео, Р. Байен, Дж. Кенон, К. Куртлер, В. Лі, Дж. Сімсон та ін.

Виклад основного матеріалу

Сучасні неологічні дослідження зводяться до пошуку нових типів слів у мові та мовленні. Однак систематизація придуманих слів вимагає спочатку рефіксації, уточнення самого поняття «придуманих слів», яке найчастіше ідентифікується за допомогою нових слів, інновацій та новаторства. Перш за все, загальноновживаним та поширеним є перший з термінів – неологізм.

В мовознавстві поняття «неологізм» (від грецької *νέος* – «нові» та *λόγος* – «слова») має давню традицію, але її аналіз досить суперечливий. Вперше англійський термін «неологізм» був офіційно зафіксований у 1772 році. Однак англійська версія цього терміну не була новою. Франція, Італія та Німеччина вже мали відповідні терміни [3, с. 44]. Слово «неологізм» вперше з'явилося у французькій мові (*néologisme*) у 1735 році та було запозичене англійською мовою, що означає «нове слово або звичай, мовна інновація, нове слово чи вираз». У лінгвістичній літературі термін «неологізм» використовується у зв'язку з новими словами в різних мовах. Придумані слова – неологізми відрізняються від традиційних стандартних слів особливими зв'язками з суспільством, структурними девіаціями, зафіксованими колективною свідомістю [7, с. 5].

Поява нових слів – результат боротьби двох тенденцій: розвитку мови та її збереження. У цьому випадку поява нових слів не обов'язково викликається прямими потребами суспільства в новому значенні. Нова наука не може пояснити сьогодишню реальність без придуманих та нових слів і нових тлумачень існуючих слів. Нові знання потребують нових термінів та понять. Відмова від таких придуманих слів – неологізмів означає відмову від наукових розробок. Тривалий час західні лінгвісти вважали неологізми патологічним відхиленням від норм. Тому третій Новий міжнародний словник Вебстера (1966) описує неологізми як «a meaningless word coined by psychotic» (безглузде слово, створене психічними захворюваннями) [6, с. 95].

Вивчення новоутворених слів є невід'ємною частиною лексичної теорії. Неологізм відображає динамічний розвиток суспільства, одночасно демонструючи здатність мови розширювати традиційні межі словотворення. Для того, щоб відображати, відтворювати та інтегрувати нові ідеї та концепції, особливо необхідно перебудувати мову та словниковий запас та додати нові компоненти. Однак теорія англійської неології ще не сформувалася як самостійне поле лексичної теорії. Тим часом щорічно в англійській мові з'являється 800 нових слів, що більше, ніж у будь-якій іншій мові світу. В результаті дослідники стикаються з проблемою не лише фіксувати нові слова, а й досліджувати їх [10, с. 200].

Безсумнівно, що неологізми є ознакою творчого креативного процесу. Поки що одностайного рішення щодо цього питання немає: що таке поняття неологізму та які критерії включення конкретних словникових одиниць до придуманих слів потребує подальшого вивчення. Аналіз визначення поняття «неологізму» різними дослідниками виявляє різні точки зору, які містять позиції, що термін «неологізм» застосовується до новотворів. Іншими словами, це нове творіння, яке повністю відповідає матеріалу існуючої мови. Модель словотворення, слово чи фраза, нові, раніше невідомі, неіснуючі поняття, предмети, дисципліни науки, галузі, професії тощо [5, с. 81].

Нова лексична одиниця проходить кілька етапів соціалізації (прийняття в суспільстві) та лексикалізації (закріплення у мові). Коли неологізми з'являються, то їх зазвичай поширюють викладачі університетів, вчителі шкіл та засоби масової інформації. Тоді це буде виправлено у друкованому вигляді. Наступним кроком у соціалізації є прийняття нової лексики для широкого кола носіїв мови. Потім починається процес лексикалізації. Набуття навичок використання неологізмів у суспільстві, визначення умов та протипоказань для вживання в різних ситуаціях. В результаті виходить словникова одиниця іншого типу структури (проста, похідна, складна, складно похідне слово або словосполучення), яку включають до різних словників неологізмів [10, с. 200].

Словниковий запас англійської мови може зростати на тисячі або десятки тисяч слів на рік. Ця кількість неологізмів – це не тільки суспільства та технології, що швидко розвиваються, а й різні варіанти англійської мови, від американської до тисяч слів, наявних у базовій англійській версії, до багатьох китайських версій, де слова розуміють лише носії мови. Останні дослідження неологізмів показують збагачення мовної структури мови, перш за все засобами власних мовних ресурсів [11, с. 184].

Можна навести багато прикладів змін у змісті слів. Там на певному етапі свого становлення нове значення вважається неологізмом та або стверджується в цьому сенсі (іноді співіснує зі старим), або зовсім зникає з мови.

Неологізми поділяються на кілька способів творення, кожні з яких мають свою характеристику:

Фонологічні неологізми – утворюються з окремих звуків. Вони представляють собою конфігурації звуків. Такі слова інколи називають «штучними». До групи фонологічних неологізмів ми умовно відносимо нові слова, утворені від вигуків. Наприклад: *Zizz* (британський сленг) – «короткий сон» (імітація звуків, які видає людина уві сні, нерідко передається в коміксах за допомогою трьох букв *ZZZ*). Або *Sis-bombah* (американський сленг) – «видовищні види спорту, особливо футбол» (склади часто застосовувались школярами для підбадьорювання гравців). Дієслово *to zap* – «стріляти, вдарити в зуби» (в прямому і переносному значенні): спочатку *zap* використовувалося як вигук в коміксах для передачі в графічній формі звука космічної зброї. Такі неологізми мають найвищий рівень конотації новизни і можуть бути віднесені до «сильних неологізмів». Високий рівень їх новизни пояснюється незвичністю та свіжістю їх форм [4, с. 60].

Запозичення – джерело поповнення словникового складу, посідають в англійській мові значне місце, запозичення з'являлися, головним чином, унаслідок розширення політичних, економічних і культурних зв'язків Англії, а також США з іншими країнами: традиційні джерела (французька, іспанська, італійська, російська, німецька, грецька, португальська та інші європейські мови) дали 52 % запозичень, тобто трохи більше половини. Наприклад, *schadenfreude* запозичено з німецької мови у значенні «злорадство»; *plethora* «багато» походить від грецького *plēthōrē* «повнота»; *kito* – «занапащати через обман у соціальних мережах» походить із мови йоруба, де має таке ж значення.

Для деяких запозичень характерним є вживання в одному, рідше двох варіантах англійської мови (британському, канадському, австралійському та ін.).

Синтаксичні – утворюються шляхом комбінації існуючих у мові знаків.

Мова йде про словотвір, про такі регулярні словотворчі процеси як: *конверсія*, *афіксація*, *аббревіатура*, *телескопія*, *словоскладання* [9, с. 461].

1) **конверсія** як спосіб творення нових слів шляхом деривації значно знижує свою активність та поступається всім іншим методам словотворення. Як і додаткові та складені слова, нові конвертовані утворення характеризуються тенденцією до багатокомпонентних структур. Зрозуміти значення новоутворення можна, спираючись на значення початкового слова: The actor was *hissed off* the stage. – «Актора зігнали зі сцени шиканням» [9, с. 462]. Значна кількість дієслів утворюється від іменників: *to leaflet* – «випускати листівки», *to butterfly* – «прогулюватися безцільно по місту»;

2) одним із найпродуктивніших способів утворення неологізмів є **афіксація**. Афіксація – це словотворення, які використовують службові морфеми (афікси) з дериваційними значеннями як засіб уточнення або зміни їх значення [11, с. 49]. Сьогодні за допомогою афіксів утворюється величезна кількість нових слів. Цей метод широко поширений при формуванні дійсно придуманих слів. Похідні не тільки складні, але й характеризуються розчленованістю і наявністю внутрішньої предикації. Тому сучасний стан системи афіксів характеризується появою нових і напівафіксів, нових значень та варіантів афіксів, нових моделей та обмежень щодо їх використання [2, с. 224].

Афіксація представлена такими способами творення, як:

– **суфіксація**: *texting* – складається з кореня *text* та суфіксу *-ing*; *ageism* – складається з іменника *age* та суфіксу *-ism*; *millennial* – складається з кореня *millennium* та суфіксу *-al*; *selfie* – складається з кореня *self* «сам себе» та суфіксу *-ie*;

– **префіксація**: *interweb* – складається з префіксу *inter-* та кореня *web* «мережа»; *subreddit* – складається з префіксу *sub-* та власної назви *Reddit* (соціальна мережа);

– **префіксально-суфіксальний спосіб**: *ungendering* – складається із префіксу *un-*, кореня *gender* «вид, сорт, клас чи вид людей або речей, що поділяють певні риси» та суфіксу *-ing*;

3) дуже продуктивним способом словотворення в цей період розвитку англійської мови є **аббревіатура**. О. Есперсен писав про важливість аббревіатури і вказував, що в сучасній англійській мові існує велика кількість скорочень. Вони насправді представляють одну з найбільш характерних рис англійської мови [2, с. 200]. В останні десятиліття скорочення як мовні явища набули більшого поширення [5, с. 204]. Зазвичай, аббревіатури використовують частіше, ніж самі терміни:

VCR – *video-cassette recorder* – «відеоманітофон»;

PC – *personal computer* – «персональний комп'ютер»;

MTV – *Music Television* – «канал кабельного телебачення, який передає різноманітну музику».

Також є графічні аббревіатури, які використовують лише на письмі і не мають своєї власної звукової форми. Оскільки графічні скорочення утворені з елементів повного слова або поєднання скороченої форми декількох слів, вони повинні володіти необхідною і у достатній мірі ступенем стислості. Дані одиниці передають інформацію, закладену в слові або словосполученні по можливості найменшою кількістю графічних знаків (букв), не доводячи до втрати його зрозумілості. Тобто, графічні скорочення мають межу, кінцеву протяжність, що дозволяє зберігати семантичну цілісність зашифрованих одиниць: *IWM* – *If It Were Me* – що до мене; *IMHO* – *In My Humble Opinion* – за моїм переконанням [7, с. 383];

4) **телескопія** – це метод словотворення, при якому нове похідне слово породжується шляхом злиття повної основи вихідного слова та усіченої основи іншого слова або злиття усіченої основи двох вихідних слів [9, с. 83]. Серед них переважає слово частковий злиток. Тобто одиниця, яка поєднує повну форму одного усіченого елемента та повну форму другого елемента. Значення **телескопічних слів** включає все або частину значення слів, які входять до них.

Телескопія поділяється на:

– **апокопи** (відсікання кінцевої частини слова): *hyper* ← *hyperactive* (гіперактивний), *ad* ← *advertisement* (реклама, оголошення), У деяких словах усіченню піддається морфема, наприклад: *anchor* ← *anchorman* (оглядач новин, який координує теле-чи радіопрограми), а інколи лише частина морфеми: *lib* ← *liberation* (звільнення);

– **афери** (відсікання початкової частини слова): *phone* ← *telephone* (телефон), *bus* ← *omnibus* (антологія; телевізійна або радіопередача, що складається з передач, що раніше виходили окремо; автобус), *chauvinism* ← *male chauvinism* (шовінізм), *zine* ← *magazine* (журнал);

– **синкопи** (вилучення центральної частини слова, скорочені слова, які зазнають граматичної флексії, наприклад, множини): *closed caption* ← *closed circuit caption* (титри телевізійних програм для глухих); *dreads*

← *dreadlocks* (дреди – зачіска, що складається з численних окремо скручених пасом); *comms* ← *communications* (лінії комунікації) [8, с. 80];

5) **словоскладання**. Складні слова – слова, утворені додаванням двох або більше слів. Часто одне й те саме слово зустрічається в трьох типах написання: роздільному (*laid back* – розслабляючий, самовпевнений, спокійний), через дефіс (*laid-back*) та злиті (*laidback*). Складні слова складаються з різних частин мови. Наприклад: *screenshot* походить з основ *screen* «екран» та *shot* «знімок»; *porcup* – від складання компонентів фразового дієслова *to pop up* «спливати»; *meme-worthy* походить від складання слів *meme* «зображення чи фрагмент відео чи тексту, які вважаються дотепними чи проникливими, що широко та швидко поширюються користувачами Інтернету» та *worthy* «вартий» [7, с. 382].

Розглянемо неологізми соціальних мереж та найпоширеніші способи їх творення. В Твіттері існує обмежена кількість символів, що дає змогу багатьом людям висловлювати свої думки за допомогою графічних аббревіатур, які в цій мережі загальновідомі та зрозумілі для всіх. Серед таких аббревіатур можна виділити наступні:

- *DM* – скорочення від *Direct Message* (приватні повідомлення);
- *IM* – скорочення від *Instant message* (миттєве повідомлення);
- *IDC* – скорочення від *I don't care* (мені байдуже);
- *IKR* – скорочення від *I know, right?* (я вже все знаю);
- *FYI* – скорочення від *For Your Information* (до вашого відома);
- *HTH* – скорочення від *Hope This Help* (сподіваюся, це допоможе);
- *IBTD* – скорочення від *I Beg To Differ* (вибачте, але я з вами не згоден) [3, с. 21].

На просторах соціальних мереж переважає спосіб телескопії, який часто допомагає створювати нові терміни для нових подій та явищ. Практично кожний другий користувач Інтернету хоча би раз сам створював свій власний неологізм на основі злиття двох або більше слів.

Trying to impress my date, I used *Twitterpedia* to find a fancy restaurant for us to go to. – *Щоб вразити свою дівчину, я скористався твіттерпедією, щоб знайти нам милий ресторанчик*. Як бачимо, в даному прикладі *twitterpedia* – це використання соціальних мереж для того, щоб отримати інформацію, яка вас цікавить, від інших користувачів соціальних мереж, задаючи їм потрібні запитання, і утворене це слово завдяки злиттю двох слів – *twitter* і *wikipedia*. Подібне ми можемо побачити і в наступному реченні:

I can't stand this *facebooktivist*, he's so annoying. – *Я не можу терпіти цього активіста імені Фейсбука, він такий набридливий*. Тут ми теж спостерігаємо телескопні слова – *Facebook* та *activist*, що при злитті в одне ціле означає пересічного користувача Facebook, котрий спеціалізується на створенні «статусів», які отримують багато «лайків».

Звичайно, не потрібно забувати про неологізми, які створенні завдяки афіксації. Наприклад:

In *twitterdom* of gossip, Ann and Katie are queens. – *У твіттердомі пліток, Енн з Кет просто королеви*. Неологізм *twitterdom* утворений за допомогою іменникового суфіксального способу *-dom*.

I don't want to *unsubscribe* all my friends, but I am getting at least 10 notifications a day from one friend. Everything she posts on Facebook, I get in my e-mail. – *Я не хочу відписуватись від всіх своїх друзів, але на день мені приходить щонайменше десять сповіщень лише від одної подруги. Все, що вона постить в себе на сторінці в Фейсбук, потім приходить мені на електронну пошту* [9, с. 81]. Неологізм *unsubscribe* складений префіксальним способом *un-*, який вживається для утворення заперечної форми слова.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі

В умовах прискорення сучасного темпу життя та блискавичного розвитку інформаційних технологій для багатьох із нас соціальні мережі стали невід'ємною частиною нашого сьогодення. Новітні технології та, перш за все, Інтернет-спілкування, стають новим виміром життя для сучасної прогресивної молоді. Саме тому виникає нагальна потреба у мовному відбитті нових понять, які масово зароджуються у сфері соціальних мереж. Отже, знання особливостей утворення неологізмів необхідно для адекватного перекладу текстів різних жанрів, оскільки вони поповнюють словниковий запас завдяки новим термінам та явищам, які ми можемо спостерігати в Інтернет-дискурсі; і тому, перспективу подальших лінгвістичних розвідок у зазначеній площині можуть становити дослідження неологізмів у цих сферах.

Література

1. Гак В. Г. О современной французской неологии. Новые слова и словари новых слов. Москва, 2005. 36-57 с.
2. Громовенко В. В. Словотворення політичних неологізмів в українській та англійській мовах: зіставний аспект: дисертація на здобуття ступеня доктора філософії: спец. 035 філологія, 03 гуманітарні науки. Одеса. 2021. 204 с.
3. Дзюбіна О. І. Особливості утворення та функціонування семантичних неологізмів англійської мови в сфері інтернет-комунікації. Записки з романо-германської філології. 2014. Вип. 2 (33). 17–23 с.
4. Кривенко Д. М. Інноваційні процеси у лексиці сучасної англійської мови. Філологія. 2018. 60 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/168412205.pdf> (дата звернення 14.07.2021).

5. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ: Вища школа, 2003. 461 с.
6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
7. Сеньків О.М., Летнянка О.І. Неологізми-скорочення в англомовних версіях міжнародних соцмереж. Молодий вчений. Філологічні науки. 2016. №6 (33). 380-384 с.
8. Шутова М.О. Неологізми в сучасній англійській мові. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ. Серія Філологія. Педагогіка. Психологія. 2010. Вип. 21. 79–85 с.
9. Шутова М.О. Неологізми в сучасній англійській мові. Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Серія: Філологія, педагогіка, психологія. Випуск 21. 2010. 79-85 с.
10. Яшина О. М. Процеси неологізації у словниковому складі англійської мови XIX століття (на матеріалі прозових літературних творів): дисертація канд. філол. наук: спец. 10.02.04. Київ, 2017. 200 с.
11. Rey A. Semantics / A. Rey. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2001. – 184 p.

References

1. Hak V. H. O sovremennoi frantsuzskoi neolohyy. Novye slova y slovary novykh slov. Moskva, 2005. 36-57 s.
2. Hromovenko V. V. Slovtvorennia politychnykh neolohizmiv v ukrainskii ta anhliiskii movakh: zistavnyi aspekt: dysertatsiia na zdobuttia stupenia doktora filosofii: spets. 035 filolohiia, 03 humanitarni nauky. Odesa. 2021. 204 s.
3. Dziubina O. I. Osoblyvosti utvorennia ta funktsionuvannia semantychnykh neolohizmiv anhliiskoi movy v sferi internet-komunikatsii. Zapysky z romano-hermanskoi filolohii. 2014. Vyp. 2 (33). 17–23 s.
4. Kryvenko D. M. Innovatsiini protsesy u leksytsi suchasnoi anhliiskoi movy. Filolohiia. 2018. 60 s. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/168412205.pdf> (data zvernennia 14.07.2021).
5. Matsko L. I. Stylistyka ukrainskoi movy: Pidruchnyk dlia studentiv filolohichnykh spetsialnostei vyshchykh navchalnykh zakladiv. Kyiv: Vyshcha shkola, 2003. 461 s.
6. Selivanova O. O. Suchasna lnhvistyka: terminolohichna entsyklopediia. Poltava: Dovkillia-K, 2006. 716 s.
7. Senkiv O.M., Letnianka O.I. Neolohizmy-skorochennia v anhloimovnykh versiiakh mizhnarodnykh sotsmerezkh. Molodyi vchenyi. Filolohichni nauky. 2016. №6 (33). 380-384 s.
8. Shutova M.O. Neolohizmy v suchasni anhliiskii movi. Naukovyi visnyk kafedry YuNESKO KNL. Seriiia Filolohiia. Pedahohika. Psykholohiia. 2010. Vyp. 21. 79–85 s.
9. Shutova M.O. Neolohizmy v suchasni anhliiskii movi. Naukovyi visnyk kafedry Yunesko KNLU Seriiia: Filolohiia, pedahohika, psykholohiia. Vypusk 21. 2010. 79-85 s.
10. Yashyna O. M. Protsey neolohizatsiui u slovnykovomu skladi anhliiskoi movy XIX stolittia (na materialii prozovykh literaturnykh tvoriv): dysertatsiia kand. filol. nauk: spets. 10.02.04. Kyiv, 2017. 200 s.
11. Rey A. Semantics / A. Rey. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2001. – 184 p.